

Werken aan een verkeersveilige schoolomgeving

Op voeten en fietsen naar school

Samenvatting

Gemeenten worden bij voortduring geconfronteerd met klachten van ouders, schoolleiding en buurtbewoners over gevaarlijke verkeerssituaties in de omgeving van scholen. Scholen proberen ouders aan te zetten tot ander haal- en brenggedrag. Gemeenten kunnen infrastructurale maatregelen nemen. De politie kan ondersteunen met handhaving. 3VO wil met het nieuwe initiatief 'op fietsen en voeten naar school' de krachten bundelen van allen die de veilige zelfstandige mobiliteit voor kinderen willen vergroten. Gezamenlijk, integraal en continu het onveilig verkeersgedrag rondom scholen aanpakken helpt. Dat bewijst de praktijk.

Drs. L.A. Veeger, 3VO

Zelf lopen of fietsen naar school is een belangrijke leerervaring voor kinderen. Maar de onveilige verkeerssituatie rondom scholen weerhoudt ouders ervan hun kinderen zelfstandig naar school te laten gaan. Tijd dus om de problemen aan te pakken. 3VO weet hoe: kinderen, ouders en gemeenten samen in actie tegen de verkeerschaos.

Onveilige schoolroutes, verkeersdreiging en verkeerschaos rondom scholen door de aanwezigheid van auto's weerhouden ouders hun kinderen lopend of fietsend naar school te laten gaan. Van alle verplaatsingen naar school vindt 14

procent plaats met de auto. Deze verkeersdreiging rondom scholen wordt veroorzaakt door een kleine groep ouders die hun kinderen met de auto naar school brengt. Dit beschermende gedrag van ouders belemmert het zelfstandig naar school kunnen gaan van andere kinderen en zorgt ook voor een flinke leerachterstand in het verkeer bij hun eigen kinderen.

Kinderen die belemmerd worden om zelf naar school te gaan, onvoldoende mogelijkheden hebben om veilig buiten te spelen en te weinig beweging hebben, kunnen enkele jaren achterstand oplopen in hun ontwikkeling. Door te

weinig beweging kunnen ook fysieke kwalen optreden, zoals overgewicht. Onderzoek heeft ook aangetoond dat de gemiddelde leeftijd waarop kinderen zelfstandig naar school gaan de afgelopen 25 jaar is gestegen van 6 naar 8,5 jaar. Uiteraard kunnen ouders veel meer met hun kinderen gaan lopen en fietsen. Door de dagelijkse routine leren kinderen vanzelf gevaarlijke situaties herkennen en vervolgens hoe ermee om te gaan. Kinderen kunnen zo veel eerder zelf aan het verkeer deelnemen dan wanneer zij vooral in de auto op de achterbank zitten. Als het fietsen voldoende geoefend is doen de kinderen na het verlaten van het basisonderwijs er ook hun voordeel mee. Naar het vervolgonderwijs gaan vrijwel alle kinderen immers met de fiets.

Het coachen van het verkeersgedrag van middelbare scholieren en gemeenten aanspreken op het nemen van infrastructurele maatregelen op schoolroutes naar het vervolgonderwijs is dan ook noodzakelijk.

De cijfers

20 Procent van de bevolking is kind. Kinderen zijn geen kleine volwassenen; ze worden niet alleen door hun lengte beperkt in het overzien van verkeerssituaties, maar kunnen ook de snelheden van auto's moeilijk inschatten en reageren niet op de gevaren omdat ze die niet onderkennen. Veel ongevallen met kinderen gebeuren doordat zij plotseling de straat oversteken.

Eén op de drie verkeersbewegingen van een kind heeft met school te maken. In 2002 vielen onder kinderen in de leeftijd van 0-14 jaar 41 doden in het verkeer en raakten in de categorie 0-12 jaar 2665 kinderen gewond. Voor kinderen tussen 4 en 12 jaar blijkt de namiddag het meest gevaarlijk: 40 procent van de dodelijke ongelukken gebeurt tussen 3 en 6 uur in de middag. 's Ochtends op weg naar school gebeurt 10 procent van de ongelukken. Een lichte piek is er ook tussen de middag.

Ook voor kinderen tussen de 13 en 18 jaar levert de weg van en naar school de meeste risico's op. 's Ochtends valt in deze groep 12 procent van de slachtoffers en na school 20 procent. Daarbij ligt een duidelijke piek tussen 4 en 5 uur in de middag. De meeste ongevallen met lopende en fietsende kinderen gebeuren op 50 km-wegen binnen de bebouwde kom. Opvallend is het grote aantal kinderen dat betrokken is bij een ongeval op of bij een oversteekplaats. Ongevallen met fietsende kinderen vinden vaak plaats omdat het kind op de fiets geen voorrang verleent.

3VO-aanpak

Een grote groep 3VO-vrijwilligers en met name de verkeersouders vinden dat de belangen van kinderen om zelfstandig aan het verkeer deel te nemen serieus moeten worden genomen. Dit tonen ze door zowel actiematig als projectmatig te werken aan een veilige schoolomgeving waarin kinderen zelfstandig naar school kunnen gaan.

Het bevorderen van de verkeersveiligheid en leefbaarheid voor de kinderen rondom scholen is een doorlopend proces. Dit is nodig, want bij het begin van ieder schooljaar melden zich nieuwe ouders met hun kinderen die moeten weten hoe ze aan een veilige verkeerssituatie van en naar de school kunnen meewerken. Monitoren van projectmatige activi-

teiten geven weer voeding aan de actiemomenten om voor het probleem aandacht te vragen bij gemeenten, scholen en automobilisten.

Actie

Actie is voor het eerst gevoerd in 2003, in het begin van het schooljaar tijdens de 'opvoeten en fietsen naar school'-dag. Tijdens deze dag moedigen verkeersouders en andere vrijwilligers van 3VO ouders aan om hun kinderen lopend of fietsend naar school te laten gaan. Deze oproep lijkt simpel, maar er kunnen allerlei belemmeringen zijn om mee te doen. Daarom wordt tegelijkertijd aan gemeenten gevraagd om duurzame maatregelen te treffen die het mogelijk maken om kinderen lopend en fietsend naar school toe te laten gaan. De actiedag van 2003 stond lokaal voornamelijk in het teken van de gevaren die ontstaan door de aanwezigheid van de auto in de schoolomgeving.

Acties waren er in verschillende soorten en maten. Zo werden automobilisten met spandoeken gewezen op de schoolgaande jeugdige weggebruikers, straten afgezet, parkeerplaatsen omgetoverd tot fietsenstallingen, oversteekvoorzieningen gecreëerd, en kregen ouders en kinderen die op de fiets kwamen een beloning. Niet alleen scholen met verkeersouders namen het initiatief maar ook B&W en gemeentelijke politici, milieudiensten, verkeerseducatiecentra, de politie, de verkeersbrigadiers en de GGD.

Meer dan 400 scholen in 180 gemeenten deden aan de actie mee. Bij driekwart van de deelnemende scholen waren op de actiedag meer kinderen te voet of met de fiets dan normaal. In 18 procent van de gevallen was dit effect blijvend.

Met de actie zijn 100 000 kinderen en hun ouders bereikt. Gemeenten waren bij de helft van het aantal activiteiten betrokken. 60 Procent van de 3VO-vrijwilligers gaf advies aan gemeenten; 61 procent van deze adviezen is door de gemeenten positief gewaardeerd en bij 31 procent is een verbetering van de situatie toegezegd.

In 2004 zal de 'opvoeten en fietsen naar school'-dag worden gehouden op donderdag 16 september. Het merendeel - 86 procent - van de deelnemers in 2003 zegt door te gaan met actievoeren voor meer veiligheid rond scholen. Op deze dag zullen vier aanpassingen worden gedaan, die voortvloeien uit de evaluatie van 2003, namelijk:

- meer nadruk op een verkeersveilige schoolomgeving zonder autoverkeer;
- aandacht voor een structurele oplossing met een prominere rol voor de 10 gouden regels;
- meer aandacht voor gedragsoplossingen op maat;
- grootser neerzetten.

Projectmatige activiteiten

Voorbeelden van projectmatige activiteiten om problemen rondom het zelfstandig lopen en fietsen naar school op te lossen zijn: het realiseren van de 10 gouden regels voor een veilige schoolomgeving, Kinderen Anders Naar School (KANS) en het spel De Verkeerssling.

De 10 gouden regels

3VO heeft 10 gouden regels opgesteld die voorwaardenschep-

pend zijn voor een veilige schoolomgeving. Deze zijn ooit opgesteld door Kinderen Voorrang en de Fietsersbond. Ze zijn bedoeld om de directe schoolomgeving en de weg ernaartoe zo veilig mogelijk te maken. De regels zijn:

1. de route naar school is veilig
2. de straat voor school is veilig
3. er is een veilige oversteekplaats ...
4. ... en een veilige schooluitgang
5. kinderen hebben onbelemmerd uitzicht
6. voor ouders is er voldoende wachtruimte
7. er zijn fietsenrekken voor de ouders ...
8. ... en voor de kinderen is er een goede fietsenstalling
9. de schoolbus krijgt de beste parkeerplek
10. elke school heeft een verkeerscommissie

In 2003 is tijdens de actie gebleken dat 36 procent van de scholen voldoet aan 3 of minder regels. Gemiddeld voldoen scholen aan 4 regels. Van de actievoerders heeft 21 procent de 10 gouden regels aangekaart bij de gemeente. Bijna eenderde van de adviezen leidt tot een verbetering van de situatie door de gemeente.

KANS

Kinderen Anders Naar School (KANS) biedt de mogelijkheid om echt iets aan de onveilige situatie rondom scholen te doen. KANS is een programma waarbij een groep ouders, een teamlid en eventueel andere betrokkenen in een aantal bijeenkomsten aan het werk gaan om dit probleem aan te pakken. KANS heeft als einddoel een overzichtelijke, veilige schoolomgeving, zodat kinderen veilig en zelfstandig naar school kunnen gaan. In vier bijeenkomsten bekijkt de groep wat de problemen bij de school zijn, wat de mogelijke oplossingen zijn en aan welke oplossingen gewerkt gaat worden. De oplossingen zullen per school verschillend zijn, want iedere school heeft te maken met andere schoolroutes, een andere groep ouders en andere voorzieningen bij school.

De Verkeerssling

Het spel De Verkeerssling vormt de kapstok van een themaweek rond verkeer, verkeersveiligheid en milieubewust en gezond naar school komen. Het spel is de aanleiding en de kern rond een groot aantal activiteiten die plaats kunnen vinden. Naast de spelbenodigdheden worden ook lesideeën en lesmateriaal beschikbaar gesteld. De school bepaalt zelf,

afhankelijk van de eigen schoolsituatie en de inbreng van verkeersouders, 3VO, gemeente en politie, de uiteindelijke vorm. Hoe dan ook: succes is verzekerd. Elke leerling die milieubewust naar school komt - te voet, met de fiets of met carpool - krijgt tijdens de schoolspaaractie bij aankomst op school een stip. Al deze stippen worden samengebracht op een groot spaaractie-spandoek in de vorm van een slang. De bedoeling is dat de verkeerssling aan het einde van de week vol is. Is dit gelukt, dan krijgen de leerlingen een prijs. De verkeerssling zorgt in België al enkele jaren voor minder auto's naar basisscholen. DTV Consultants heeft in het voorjaar van 2003 de verkeerssling op drie scholen in Nederland geïntroduceerd en uitgetoet. De resultaten zijn boven verwachting.

Europese week van de vooruitgang

De 3VO-actiedag maakt onderdeel uit van de 'Week van de Vooruitgang', waarin duurzame mobiliteit centraal staat en die dit jaar van 14 tot en met 20 september wordt gehouden. De week is een initiatief van de Europese Commissie om de problemen van het groeiende autoverkeer onder de aandacht te brengen. Tijdens deze week worden in heel Europa allerlei activiteiten georganiseerd, vooral om te laten zien dat het anders kan en moet.

Stichting LOAZ, een stichting ter bevordering van duurzame mobiliteit, is in Nederland de initiatiefnemer van de week. De ministeries van VROM, Verkeer en Waterstaat en Volksgezondheid, Welzijn en Sport ondersteunen de week. De organisatie is in handen van Milieudefensie, 3VO, reizigersvereniging ROVER en de Fietsersbond.